

05.02.2024

Asia/8

§ 71

V 14.2.2024, Valtuutettu Johanna Nuortevan aloite pedagogisesti perustellun päiväkodin ja koulun koon selvittämisestä

HEL 2023-008682 T 00 00 03

Päätös

Kaupunginhallitus esitti kaupunginvaltuustolle seuraavaa:

Kaupunginvaltuusto katsoo aloitteen loppuun käsitellyksi.

Käsittely

Vastaehdotus:

Tuomas Rantanen: Lisätään kohdan "Kaupunkiympäristön ja kasvatuksen ja koulutuksen toimialojen roolit tilahankkeidenmäärittelyssä" viimeiseksi kappaleeksi:

"Kaupunginhallitus painottaa omalta osaltaan vastauksessa esiin tuotua kasvatuksen ja koulutuksen henkilöstön tilahankkeisiin osallistamisen tärkeyttä ja edellyttää että tilahankkeiden hankepäätöksistä löytyvät tämän osallistamisen tulokset ja vaikutukset hankkeeseen selkeästi."

Lisätään kohtaan "Henkilöstön näkemykset päiväkodin ja koulun koon sekä näkemykset arjessa hyviin toimiviin tiloihin" lauseen "Päiväkotien tai koulujen kokoon liittyen ei ole kysytty aikaisemmin Kunta10- tai Fiilari- henkilöstökyselyissä, joten yksiselitteistä vastausta henkilöstön näkemykseen koulun tai päiväkodin koosta ei ole saatavissa." jälkeen:

"Kaupunginhallitus katsoo, että tällaista tietoa olisi hyvä tuottaa päätöksenteon tueksi."

Kannattaja: Minja Koskela

Kaupunginhallitus päätti yksimielisesti hyväksyä Tuomas Rantasen vastaehdotuksen mukaan muutetun ehdotuksen.

Esittelijä

kansliapäällikkö
Jukka-Pekka Ujula

Lisätiedot

Katja Rimpilä, kaupunginsihteeri, puhelin: 09 310 36256
katja.rimpila(a)hel.fi

Liitteet

05.02.2024

Asia/8

1 Valtuutettu Nuorteva Johanna Pedagogisesti perusteltu päiväkodin ja koulun koko

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Päätösehdotus

Kaupunginhallitus esittää kaupunginvaltuustolle seuraavaa:

Kaupunginvaltuusto katsoo aloitteen loppuun käsitellyksi.

Esittelijän perustelut

Valtuustoaloitteessa esitetään selvittävän henkilöstön näkemyksiä liittyen koulujen ja päiväkotien kokoon sekä hyviin ja arjessa toimiviin tiloihin. Lisäksi edellytetään selvittävän edellytykset esteettömiin koulu- ja päiväkotitiloihin neuropsykologisesta ja kehityksen, kasvun ja oppimisen näkökulmasta sekä arvioitavan esikoululaisille parasta kasvuympäristöä henkilöstön näkemyksiä sekä kasvatustieteellistä ja kehitys ja neuropsykologista tutkimusta hyödyntäen. Aloitteessa esitetään myös laadittavan suuntaviivat tulevia rakennuksia varten kasvatustieteellistä sekä neuro- ja kehityspsykologista osaamista sekä laajaan henkilöstölle tehtävään kyselyyn perustuvaa tietoa hyödyntäen, ottaen monipuolisemmin huomioon periaate esteettömien tilojen rakentamisesta.

Kaupunkiympäristön ja kasvatuksen ja koulutuksen toimialojen roolit tilahankkeidenmäärittelyssä

Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala seuraa tilatarpeita alueilla ja tekee kaupunkiympäristön toimialalle esitykset toteutettavista koulu- ja päiväkotihankkeista. Tarvittaessa kasvatuksen ja koulutuksen toimiala ja kaupunkiympäristön toimiala tekevät yhdessä tilaverkkoselvityksen, jossa esitetyt palvelutilatarpeet sovitetaan tilaverkkoon toimitilastrategian ja omistajapoliittisten linjausten mukaisesti. Kun hanke on hyväksytyssä talonrakentamisohjelmassa ja kasvatusta ja koulutuslautakunta on hyväksynyt tarvepäätöksen, kaupunkiympäristön toimiala käynnistää hankesuunnittelun.

Kaupunkiympäristön toimialan edustaja johtaa tilahankkeen suunnittelua ja toteutusta kaupungin hankkeelle asettamien tavoitteiden mukaisesti.

Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala asettaa hankkeille pedagogiset tavoitteet sekä suunnitteluohjeistukseensa nojautuen ohjaa hankkeiden toiminnallista suunnittelua. Hankkeiden projektiryhmään nimetään aina

kasvatuksen ja koulutuksen toimialan edustaja, joka huolehtii toiminnallisten tavoitteiden toteutumisesta suunnitelmissa, tarpeen mukaan muita kasvatuksen ja koulutuksen toimialan asiantuntijoita kuullen. Suunnitteluvaiheessa kasvatuksen ja koulutuksen toimialan edustaja järjestää käyttäjäkokouksia, joihin kutsuu mukaan käyttäjän edustajia ja tarvittavia asiantuntijoita.

Päiväkodin ja koulun oppimisympäristö muodostaa pedagogisesti monipuolisen kokonaisuuden, joka tukee oppijan kasvua, oppimista, osallistumista ja yhteisöllistä tiedon rakentumista sekä vuorovaikutusta, ajattelua ja kokemuksia. Oppijan etu ja pedagogiikka ohjaavat suunnittelua ja toimintaa, kun uusia päiväkotieja ja kouluja suunnitellaan. Toimialalla on käytössä opas uusien oppimisympäristöjen ja tilasuunnittelun tueksi varhaiskasvatuksessa, perusopetuksessa ja lukiokoulutuksessa. Oppaan laadintaan osallistui opettajia, johtajia, rehtoreita ja sekä toimialan asiantuntijoita tilapalveluista, palvelukokonaisuuksista ja kehittämispalveluista. Rakennushankkeen aikana henkilöstö osallistuu pedagogisen toiminnan suunnitteluun sekä tila- ja irtokalustesuunnitteluun. Oppijat osallistuvat irtokalustamis- ja pihasuunnitteluun. Irtokalustesuunnittelussa on osallistamistyöpajoja koko henkilökunnalle.

Kunta10 -henkilöstökyselyn tulokset suhteutettuna päiväkotien ja koulujen kokoon

Vuoden 2023 oppilastilaston mukaan Helsingin kaupungilla on 88 suomenkielistä peruskoulua, joissa opiskelee yhteensä 43 777 oppilasta. Suomenkielisen perusopetuksen koulujen oppilasmäärän vaihteluväli on 11-1221 oppilasta, keskimäärin suomenkielisissä peruskouluissa opiskelee 497 oppilasta. Ruotsinkielisessä perusopetuksessa on 14 peruskoulua ja oppilaiden kokonaismäärä on 4 208 oppilasta. Ruotsinkielisten koulujen oppilasmäärä vaihtelee 35-835 oppilaan välillä, keskimäärin ruotsinkielisessä peruskoulussa on 301 oppilasta. Helsingin kaupungilla on yhdeksän peruskoulua, jossa oppilasmäärä on yli 900 oppilasta.

Isoimmista perusopetuksen kouluissa (yli 850 oppilasta) työskentelee rehtorin lisäksi kaksi tai kolme virka-apulaisrehtoria. Kunta10- henkilöstökyselyn tuloksia on tarkasteltu suurten (n. yli 850 oppilasta) ja keskisuurten koulujen (n. yli 700 oppilasta) osalta, verraten tuloksia yhtenäisiin peruskouluihin, joissa ei ole virka-apulaisrehtorimallia (n. 400-700 oppilasta). Kunta10- henkilöstökyselyn tulokset ovat keskimäärin kehittyneet positiivisesti suurissa ja keskisuurissa kouluissa, joissa on yksi tai kaksi virka-apulaisrehtoria. Yhtenäisissä peruskouluissa, joissa ei ole virka-apulaisrehtoreita, Kunta10- tulokset ovat keskimäärin pysyneet vertailuvuosina samalla tasolla. Kunta10- tuloksissa on paljon haajontaa, ja heikkoja tuloksia sekä hyviä tuloksia on niin pienissä kuin suurissakin kouluissa.

Vuoden 2023 tilaston mukaan Helsingin kaupungilla on 152 suomenkielistä varhaiskasvatustyksikköä, joissa on yhteensä 24 548 lasta. Suomenkielisten varhaiskasvatustyksiköiden lapsimäärän vaihteluväli on 45-314 lasta, keskimäärin suomenkielisessä varhaiskasvatustyksikössä on 162 lasta. Ruotsinkielisessä varhaiskasvatuksessa on 15 varhaiskasvatustyksikköä ja lasten kokonaismäärä on yhteensä 2095 lasta. Ruotsinkielisten yksiköiden lapsimäärän vaihteluväli on 90-182 lasta, keskimäärin ruotsinkielisessä varhaiskasvatustyksikössä on 139 lasta. Varhaiskasvatuksessa isoimmat yksiköt ovat vähintään 40 vakanssin yksiköitä, joissa on keskimäärin 220 lasta.

Varhaiskasvatustyksiköissä vastaavanlaista tarkastelua kuin perusopetuksessa Kunta10- tulosten kehityksestä ei ole tehty päiväkodin koon ja Kunta10- tulosten kehityksen osalta. Vuoden 2022 Kunta10- henkilöstökyselyssä käytettyjen mittareiden työ-, johtaminen- ja työyhteisö tuloksissa on hajontaa tarkasteltaessa eri kokoisia yksiköitä kaikilla johtamisrakenteen tasoilla (johtamisrakenteen kuvaus: taso 1 alle 30 vakanssia, taso 2 30–39 vakanssia, taso 3 vähintään 40 vakanssia). Yksikkörakennemuutoksia tapahtuu vuosittain, joten on vaikea tehdä päiväkotikohtaista vertailua koon mukaisesti. Varhaiskasvatuksessa tuloksiin vaikuttavat yksikkökoon lisäksi monet muut tekijät, kuten muutostilanteet tai henkilöstön saatavuustilanne. Varhaiskasvatuksen Kunta10- tulokset ovat olleet koko kaupungin tuloksien kärjessä ja esimerkiksi johtamisen ja työyhteisö mittarissa varhaiskasvatuksen tulokset olivat vuonna 2022 koko Helsingin tuloksia paremmat.

Henkilöstön näkemykset päiväkodin ja koulun kokoon sekä näkemykset arjessa hyvin toimiviin tiloihin

Tutkimuskirjallisuudessa ei ole havaittu selkeää yhteyttä oppilaitosten koon ja oppimistulosten välillä. Tilalliset ominaisuudet kuitenkin edistävät oppimista, keskittymistä ja opetukseen osallistumista. Opetustilojen tila- ja sisustusratkaisuilla on todettu olevan monia yhteyksiä oppimiseen, sosiaalisten taitojen kehittymiseen, itsenäiseen ja omatoimiseen oppimiseen ja itseluottamuksen kehittymiseen. Nämä osaltaan tuottavat myös neuropsykologista esteettömyyttä. Oppijoiden hyvinvointi ja oppiminen edistyy, jos opetustiloista on mahdollisuus päästä ulos opetustunnin aikana tai jos opetusta on välillä mahdollista toteuttaa kokonaan ulkona. (Manca et al., 2020.) Tilojen suunnittelussa on huomioitava mahdollisuus järjestää työtila hiljaisessa ympäristössä, kun se on tarpeen.

Terveet tilat 2028 -selvityksen mukaan kunnallisissa päiväkodeissa työskentelevät vastaajat arvioivat yleisen turvallisuuden, paloturvallisuuden, valaistuksen ja poikkeustilanteisiin varautumisen olevan erittäin hyvällä tai hyvällä tasolla. Kehitettävää vastaajat havaitsivat lämpö-

tilan säätämisen, henkilökunnan tilojen, ääniolosuhteiden, ilmanvaihdon ja liikuntatilojen osalta. Sillanpään väitöskirjan mukaan neliöiden määrä lasta kohden on lisääntynyt, mutta ulkoiluun tarkoitettu tila on vähentynyt. (FCG, 2023.)

Päiväkotien tai koulujen kokoon liittyen ei ole kysytty aikaisemmin Kunta10- tai Fiilari- henkilöstökyselyissä, joten yksiselitteistä vastausta henkilöstön näkemykseen koulun tai päiväkodin koosta ei ole saatavissa. Koulujen ja päiväkotien tilaprosesseissa kuullaan henkilöstöä ja tätä kautta saadaan tietoa huomioitavaksi uusien rakennusten suunnittelussa. Valmistuneista päiväkodeista ja kouluista kerätään käyttäjäpalautetta haastatteluin ja kyselymenetelmin rehtoreilta, päiväkotien johtajilta ja henkilöstöltä. Kerätty käyttäjäpalautte esitellään lautakunnalle säännöllisin väliajoin.

Päiväkotien oppimisympäristöistä ja niiden toimivuudesta on henkilöstöltä kysytty vuoden 2022 varhaiskasvatuksen auditointien ja nykytilan kartoituksen yhteydessä. Tiimien itsearviointikyselyyn vastasi yhteensä 554 tiimiä koko kaupungista, vastausprosentti koko kaupungin osalta 30 %. Päiväkodin tiloihin liittyviä väittämiä oli kyselyssä kolme ja niiden toteutumista arvioitiin asteikolla 1—5. Väittämät olivat: Käytössämme olevat tilat mahdollistavat pitkäkestoisen ja keskeytymättömän leikin ryhmässämme (KA = 3,2), Käytössämme olevat tilat toimivat hyvin eri kasvu- ja kehitysvaiheissa oleville lapsille (KA = 3,4) sekä Käytössämme olevissa tiloissa on hyvä akustiikka (KA = 3,1). Eri varhaiskasvatusalueiden välillä oli hajontaa väittämien arvioinnissa. Kyselyn tuloksia ei ole tarkasteltu suhteessa päiväkodin kokoon. Auditointitilaisuuksien keskusteluissa (N = 21) henkilöstö toi esiin useamman ryhmän jakamat tilat haasteellisina lasten pitkäkestoisen leikin tukemisessa. Auditointien arvioinneissa osa yksiköistä nosti esille, että mahdollisuutta rauhoittamiseen ei aina ollut tilojen yhteiskäytön ja huonon akustiikan vuoksi. Henkilöstöä on tuettava toiminnan suunnittelussa, jotta rauhoittumisen hetket mahdollistuvat. Saadun käyttäjäpalautteen perusteella toimiala arvioi tilojen muokkaamisen ja korjaamisen tarpeen, jotta tilat tukevat mahdollisimman hyvin lasten kasvua ja oppimista sekä työskentelyä. Kasvatuksen ja koulutuksen toimialan kehittämispalveluissa aloittaa vuonna 2024 pedagoginen asiantuntija, jonka yhtenä tehtävänä on varhaiskasvatuksen oppimisympäristöjen kehittäminen. Jatkossa henkilöstön käsityksiä toimivista oppimisympäristöistä voidaan kysyä varhaiskasvatuksen auditointien yhteydessä hyödyntäen Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen kehittämää Valssi-arviointijärjestelmää.

Esteettömyys koulu- ja päiväkotitiloissa neuropsykologisesta ja kehityksen, kasvun ja oppimisen näkökulmista

Asetus rakennuksen esteettömyydestä (241/2017) edistää ihmisten yhdenvertaisuutta. Rakennusala ohjaavat määräykset keskittyvät liikumisen esteettömyyteen, aistiesteettömyys huomioidaan lähinnä näkö- ja kuuloesteisyyden osalta. Esteettömyys huomioidaan Helsingin kaupungin kaikkien toimialojen palvelu- ja toimintasuunnitelmissa. Esteettömyystyöryhmä on laatinut Helsingin kaupungin esteettömyyslinjausten toteutumisen 2022-2025- raportin.

Tutkimuskirjallisuudessa arvioidaan, että 15–20 % ihmisistä on erityisherkkiä kuormittumaan ympäristön ärsykkeistä. Esiintyvyys on suurempi lapsilla, joilla on erilaisia kehityksellisiä häiriöitä tai neuropsykologisia ongelmia. Aistitiedon käsittelyn ongelmat voivat esiintyä päiväkodissa ja koulussa oman käytöksen hallinnan vaikeutena, keskittymisvaikeutena, oppimisvaikeutena, yliaktiivisuutena, voimakkaina tunnereaktioina tai heikkona itsetuntona. Ongelmat voivat vaikeuttaa oppijan arjen toimintoja ja oppimista. On tärkeää huomioida kaikki aistit uusien päiväkotij- ja koulurakennusten suunnittelussa, sillä kokonaisvaltaisesta aistiympäristöstä hyötyvät kaikki oppimistilojen käyttäjät. Aistiystävälliset ympäristöt minimoivat ylikuormittumista ja oppijan voimavarat voivat kohdentua uuden oppimiseen ja rakentavaan vuorovaikutukseen. (Hannukainen et al. 2019, Raikamo 2023, Rajala 2022.)

Esi- ja perusopetuksen järjestämisessä hyödynnetään monimuotoisia oppimisympäristöjä. Opetus- ja kasvatustoimintaa voi ohjata useampi aikuinen samaan aikaan ja oppijoiden määrä opetusryhmissä vaihtelee työpäivän aikana tilanteiden ja oppijoiden tarpeen mukaan. Kasvatus- ja opetusmenetelmien sekä -materiaalien monipuolinen käyttö samassa opetustilassa monen aikuisen ohjaamana voi aiheuttaa kuormitusta joillekin oppijoille. Päiväkotij- ja koulurakennukseen olisi hyvä sijoittaa rauhallinen ja virikkeetön tila, jossa oppija voi rauhoittua kuormittavissa tilanteissa. Koulu- ja päiväkotitilojen tulee myös olla helposti muokattavia, jotta ympäristöstä tulevia ärsykej- voidaan vähentää tilaa uudelleen järjestämällä, työskentelytilojen tarjoamisella ja pienryhmätyöskentelyn mahdollistamisella. Aineeton esteettömyys saavutetaan rakentamalla tiloja, jotka eivät tarpeettomasti edesauta syrjäytymistä ja erittele oppijoita esimerkiksi tuen tarpeen lähtökohtien mukaan. Tarvittaessa oppijan oppimisympäristöä räätälöidään ja muokataan hänen tarpeidensa mukaan ja/tai oppijalle hankitaan hänen tarvitsemansa apuvälineet vuorovaikutukseen ja opetukseen osallistumiseksi. Oppimisympäristöissä tulee huomioida myös asenne-esteettömyys, jolla tarkoitetaan ihmisten asennoitumista toisiaan kohtaan. Asenne-esteettömässä oppimisympäristössä yhdenvertaisuus ja sosiaalinen integraatio toteutuvat tietoisesti, ja oppijoiden osallisuutta tuetaan aktiivisesti. (Rajala 2022, Oksanen et al. 2019.)

Arviointi esikoulun sijaintipaikasta päiväkodin tai koulun yhteydessä

Varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen oppimisympäristöjen kehittämisessä vaatimukset ovat yhteneväisiä: oppimisympäristöjen tulee olla muunneltavat ja ryhmiteltävissä monenlaista pedagogista toimintaa varten. Muita tärkeitä näkökulmia ovat esimerkiksi yhdenvertaisuus, kulttuurinen moninaisuus, ikätaso, turvallisuus ja mahdolliset tuen tarpeet. (FCG, 2023.)

Esiopetuksessa olevan lapsen oppimisympäristöä on tutkittu tapaustutkimuksena sekä päiväkodin että koulun näkökulmasta. Koulussa järjestettävän esiopetuksen etuina mainittiin esi- ja alkuopetuksen välisen siirtymän helpottuminen, tiiviimpi opettajien välinen yhteistyö sekä mahdollisuus uusien ystävyysuhteiden luomiseen. Lisäksi opettajien mukaan lapsen itsetuntoa tuki se, että hänet nähtiin ”oppilaana”. Koulussa järjestettävän esiopetuksen haasteina mainittiin vapaan leikin mahdollistuminen ja se, etteivät materiaalit aina ole alle kouluikäiselle suunnattuja. Kouluympäristössä kiusaaminen etenkin ulkotiloissa herätti lapsissa huolta. Haastavana tutkimuksen mukaan koettiin esiopetuskäisten sopeutuminen koulun rytmiin ja aikatauluun sekä tilojen joustamattomuus pienryhmätoimintaan. (Havu-Nuutinen et al. 2014.)

Kansallinen koulutuksen arviointikeskus on julkaissut Varhaiskasvatuksen laadun arvioinnin perusteet ja suositukset vuonna 2018. Pelkät fyysiset puitteet eivät takaa laadukasta varhaiskasvatusta. Pedagoginen suunnittelu on olennaista siinä, millaiseksi toiminta muodostuu ja miten lapsi kokee ympäristön ja siellä järjestettävän toiminnan. Toimialalla varmistetaan, että esikoululaisten vapaa ja turvallinen leikki onnistuu koulun koosta huolimatta, esikoululaisten ryhmätoimintaan ja leikkiin on riittävästi tilaa ja kaikki ryhmät mahtuvat ruokalaan asianmukaisesti ja tilojen mitoitus arvioitava realistisesti.

Tulevaisuuden koulu- tutkimusyhteistyö kasvatuksen ja koulutuksen toimialan ja Helsingin yliopiston kanssa

Kasvatuksen ja koulutuksen toimialan ja Helsingin yliopiston tutkimusyhteistyön tarkoituksena on selvittää helsinkiläisten opettajien ja oppijoiden kokemuksia jo toteutetuista uusista ja uudistetuista oppimisympäristöistä.

Tutkimuksen ensimmäisessä vaiheessa on kerätty opettajien, henkilöstön ja oppijoiden kokemuksia neljästä perusopetuksen koulusta. Kerätyn käyttäjäaineiston pohjalta todetaan, että joustavan koulun soveltuvuus tulevaisuuden taitoja kehittäväksi oppimisympäristöksi on tunnistettu kouluuyhteisöissä, mutta samalla on tunnistettu toimintatapojen muutostarpeita. Haasteena joustavissa oppimisympäristöissä on pedagogisen ja tilallisen suunnittelun yhteensovittaminen oikea-aikaisesti. Oppimisympäristöjen yhteiskehittämistä jatketaan pedagogiikkaperus-

teisesti tilojen käyttöönoton molemmin puolin. Tutkijat suosittavat joustavuuden mahdollistajien ja esteiden tunnistamista: toiminnan joustavuus ja tilallinen joustavuus kulkevat käsi kädessä. Tutkimuksen välituloksia esiteltiin kasvatuksen ja koulutuksen lautakunnalle 8.10.2023. Perusopetuksen tulokset tiivistetään ja kootaan yhteen kevään 2024 aikana. Opettajien ja oppijoiden välituloksia täydennetään syksyn ja talven aikana haastatteluilla ja oppijoiden piirrosmateriaalilla. Tutkimusyhteistyö laajenee perusopetuksesta varhaiskasvatukseen ja lukiokoulutukseen. Varhaiskasvatuksen tiloista aineiston keruu käynnistyy syksyllä 2024. Tutkimustulosten avulla oppimisympäristösuunnittelua ja suunnittelun prosesseja kehitetään edelleen. Tavoitteena on myös tuottaa ohje- ja tukimateriaaleja yksiköille oppimisympäristön uudistamiseksi ja toimintakulttuurin kehittämiseksi.

Yhteenveto

Aloitetta varten käytetty tutkimustieto ei anna yksiselitteistä tietoa pedagogisesti perusteltuun päiväkodin ja koulun kokoon. Kunta10- henkilöstökyselyn tuloksiin vaikuttavat monet seikat, eikä koulun tai varhaiskasvatusyksikön koon osalta voida nykyisten henkilöstökyselyihin perustuvan tiedon varassa tehdä suoria johtopäätöksiä. Tutkimuskirjallisuudessa ei ole havaittu selkeää yhteyttä oppilaitoksen koon ja oppimistulosten välillä. Uusien ja uudistettavien koulujen ja päiväkotien tilaprosesseissa kuullaan henkilöstöä ja tätä kautta saadaan tietoa huomioitavaksi uusien rakennusten suunnittelussa. Tilasuunnitteluohjeissa tulee huomioida aloitteessa mainitut esteettömyyden näkökulmat oppijoiden neuropsykologisen ja kehityksen, kasvun ja oppimisen kannalta sekä henkilöstön näkemykset pedagogisesti toimivista tiloista. Tilasuunnitteluohjeita ja -prosessia arvioidaan olemassa olevan tutkimustiedon ja henkilöstöltä saadun palautteen perusteella. Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala jatkaa Tulevaisuuden koulu- tutkimusyhteistyötä Helsingin yliopiston kanssa ja kehittää edelleen oppimisympäristön suunnitteluprosessia ja tuottaa yksiköille materiaalia pedagogisen toimintakulttuurin vahvistamiseen.

Asiasta on saatu kasvatus- ja koulutuslautakunnan lausunto sekä kaupunkiympäristölautakunnan rakennusten ja yleisten alueiden jaoston lausunnot. Lisäksi rakennusten ja yleisten alueiden jaosto totesi, että jatkossa suunnittelun alkuvaiheesta lähtien on osallistettava nykyistä aikaisemmassa vaiheessa henkilöstöä sen arvioimiseen, onko yksikön koon kasvattaminen esimerkiksi yhdistämällä perusteltua. Jaosto piti tärkeänä, että koulu- ja päiväkotirakennusten koon vaikutusta oppimiseen, kehitykseen, hyvinvointiin ja työssä jaksamiseen selvitetään.

Aloitevastaus vastaa saatuja lausuntoja.

05.02.2024

Asia/8

Helsingin kaupungin hallintosäännön 30 luvun 11 §:n mukaan kaupunginhallitus vastaa aloitteeseen, jonka on allekirjoittanut vähintään 25 valtuutettua tai jossa esitetyt toimenpiteet käsittävät useamman toimialan.

Esittelijä

kansliapäällikkö
Jukka-Pekka Ujula

Lisätiedot

Katja Rimpilä, kaupunginsihteeri, puhelin: 09 310 36256
katja.rimpila(a)hel.fi

Liitteet

1 Valtuutettu Nuorteva Johanna Pedagogisesti perusteltu päiväkodin ja koulun koko

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Päätöshistoria

Kaupunginhallitus 29.01.2024 § 55

HEL 2023-008682 T 00 00 03

Päätös

Kaupunginhallitus päätti panna asian pöydälle.

Käsittely

29.01.2024 Pöydälle

Kaupunginhallitus päätti yksimielisesti panna asian pöydälle Tuomas Rantasen ehdotuksesta.

Esittelijä

kansliapäällikkö
Jukka-Pekka Ujula

Lisätiedot

Katja Rimpilä, kaupunginsihteeri, puhelin: 09 310 36256
katja.rimpila(a)hel.fi

Kasvatus- ja koulutuslautakunta 16.01.2024 § 9

HEL 2023-008682 T 00 00 03

Postiosoite

PL 1
00099 HELSINGIN KAUPUNKI
kaupunginkanslia@hel.fi

Käyntiosoite

Pohjoisesplanadi 11-13
Helsinki 17
<http://www.hel.fi/kaupunginkanslia>

Puhelin

+358 9 310 1641

Y-tunnus

0201256-6

Lausunto

Kasvatus- ja koulutuslautakunta antoi seuraavan lausunnon kaupunginhallitukselle valtuutettu Johanna Nuortevan ja 24 muun allekirjoittaneen 21.6.2023 jätetystä valtuustoaloitteesta koskien pedagogisesti perusteltua päiväkodin ja koulun kokoa, ja tarkistaa pöytäkirjan tämän pykälän osalta heti:

Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala seuraa tilatarpeita alueilla ja tekee kaupunkiympäristön toimialalle esitykset toteutettavista koulu- ja päiväkotihankkeista. Päiväkodin ja koulun oppimisympäristö muodostaa pedagogisesti monipuolisen kokonaisuuden, joka tukee oppijan kasvua, oppimista, osallistumista ja yhteisöllistä tiedon rakentumista sekä vuorovaikutusta, ajattelua ja kokemuksia. Oppijan etu ja pedagogiikka ohjaavat suunnittelua ja toimintaa, kun uusia päiväkoteja ja kouluja suunnitellaan. Toimialalla on käytössä opas uusien oppimisympäristöjen ja tilasuunnittelun tueksi varhaiskasvatuksessa, perusopetuksessa ja lukiokoulutuksessa. Oppaan laadintaan osallistui opettajia, johtajia, rehtoreita ja sekä toimialan asiantuntijoita tilapalveluista, palvelukokonaisuuksista ja kehittämispalveluista. Rakennushankkeen aikana henkilöstö osallistuu pedagogisen toiminnan suunnitteluun sekä tila- ja irtokalustesuunnitteluun. Oppijat osallistuvat irtokalustamis- ja pihasuunnitteluun. Irtokalustesuunnittelussa on osallistamistyöpajoja koko henkilökunnalle.

1. Kunta10 -henkilöstökyselyn tulokset suhteutettuna päiväkotien ja koulujen kokoon

Vuoden 2023 oppilastilaston mukaan Helsingin kaupungilla on 88 suomenkielistä peruskoulua, joissa opiskelee yhteensä 43 777 oppilasta. Suomenkielisen perusopetuksen koulujen oppilasmäärän vaihteluväli on 11-1221 oppilasta, keskimäärin suomenkielisissä peruskouluissa opiskelee 497 oppilasta. Ruotsinkielisessä perusopetuksessa on 14 peruskoulua ja oppilaiden kokonaismäärä on 4 208 oppilasta. Ruotsinkielisten koulujen oppilasmäärä vaihtelee 35-835 oppilaan välillä, keskimäärin ruotsinkielisessä peruskoulussa on 301 oppilasta. Helsingin kaupungilla on yhdeksän peruskoulua, jossa oppilasmäärä on yli 900 oppilasta.

Isoimmissa perusopetuksen kouluissa (yli 850 oppilasta) työskentelee rehtorin lisäksi kaksi tai kolme virka-apulaisrehtoria. Kunta10- henkilöstökyselyn tuloksia on tarkasteltu suurten (n. yli 850 oppilasta) ja keski suurten koulujen (n. yli 700 oppilasta) osalta, verraten tuloksia yhtenäisiin peruskouluihin, joissa ei ole virka-apulaisrehtorimallia (n. 400-700 oppilasta). Kunta10- henkilöstökyselyn tulokset ovat keskimäärin kehittyneet positiivisesti suurissa ja keskisuurissa kouluissa, joissa on yksi

tai kaksi virka-apulaisrehtoria. Yhtenäisissä peruskouluissa, joissa ei ole virka-apulaisrehtoreita, Kunta10- tulokset ovat keskimäärin pysyneet vertailuvuosina samalla tasolla. Kunta10- tuloksissa on paljon hajontaa, ja heikkoja tuloksia sekä hyviä tuloksia on niin pienissä kuin suurissakin kouluissa.

Vuoden 2023 tilaston mukaan Helsingin kaupungilla on 152 suomenkielistä varhaiskasvatusyksikköä, joissa on yhteensä 24 548 lasta. Suomenkielisten varhaiskasvatusyksiköiden lapsimäärän vaihteluväli on 45-314 lasta, keskimäärin suomenkielisessä varhaiskasvatusyksikössä on 162 lasta. Ruotsinkielisessä varhaiskasvatuksessa on 15 varhaiskasvatusyksikköä ja lasten kokonaismäärä on yhteensä 2095 lasta. Ruotsinkielisten yksiköiden lapsimäärän vaihteluväli on 90-182 lasta, keskimäärin ruotsinkielisessä varhaiskasvatusyksikössä on 139 lasta. Varhaiskasvatuksessa isoimmat yksiköt ovat vähintään 40 vakanssin yksiköitä, joissa on keskimäärin 220 lasta.

Varhaiskasvatusyksiköissä vastaavanlaista tarkastelua kuin perusopetuksessa Kunta10- tulosten kehityksestä ei ole tehty päiväkodin koon ja Kunta10- tulosten kehityksen osalta. Vuoden 2022 Kunta10- henkilöstökyselyssä käytettyjen mittareiden työ-, johtaminen- ja työyhteisö tuloksissa on hajontaa tarkasteltaessa eri kokoisia yksiköitä kaikilla johtamisrakenteen tasoilla (johtamisrakenteen kuvaus: taso 1 alle 30 vakanssia, taso 2 30–39 vakanssia, taso 3 vähintään 40 vakanssia). Yksikkörakennemuutoksia tapahtuu vuosittain, joten on vaikea tehdä päiväkotikohtaista vertailua koon mukaisesti. Varhaiskasvatuksessa tuloksiin vaikuttavat yksikkökoon lisäksi monet muut tekijät, kuten muutostilanteet tai henkilöstön saatavuustilanne. Varhaiskasvatuksen Kunta10- tulokset ovat olleet koko kaupungin tuloksien kärjessä ja esimerkiksi johtamisen ja työyhteisö mittarissa varhaiskasvatuksen tulokset olivat vuonna 2022 koko Helsingin tuloksia paremmat.

2. Henkilöstön näkemykset päiväkodin ja koulun kokoon sekä näkemykset arjessa hyviin toimiviin tiloihin

Tutkimuskirjallisuudessa ei ole havaittu selkeää yhteyttä oppilaitosten koon ja oppimistulosten välillä. Tilalliset ominaisuudet kuitenkin edistävät oppimista, keskittymistä ja opetukseen osallistumista. Opetustilojen tila- ja sisustusratkaisuilla on todettu olevan monia yhteyksiä oppimiseen, sosiaalisten taitojen kehittymiseen, itsenäiseen ja omatoimiseen oppimiseen ja itseluottamuksen kehittymiseen. Nämä osaltaan tuottavat myös neuropsykologista esteettömyyttä. Oppijoiden hyvinvointi ja oppiminen edistyy, jos opetustiloista on mahdollisuus päästä ulos opetustunnin aikana tai jos opetusta on välillä mahdollista toteuttaa kokonaan ulkona (Manca et al., 2020.). Tilojen suunnittelussa on huomioita-

va mahdollisuus järjestää työtila hiljaisessa ympäristössä, kun se on tarpeen.

Terveet tilat 2028 -selvityksen mukaan kunnallisissa päiväkodeissa työskentelevät vastaajat arvioivat yleisen turvallisuuden, paloturvallisuuden, valaistuksen ja poikkeustilanteisiin varautumisen olevan erittäin hyvällä tai hyvällä tasolla. Kehitettävää vastaajat havaitsivat lämpötilan säätämisen, henkilökunnan tilojen, ääniolosuhteiden, ilmanvaihdon ja liikuntatilojen osalta. Sillanpään väitöskirjan mukaan neliöiden määrä lasta kohden on lisääntynyt, mutta ulkoiluun tarkoitettu tila on vähentynyt. (FCG, 2023.)

Päiväkotien tai koulujen kokoon liittyen ei ole kysytty aikaisemmin Kunta10- tai Fiilari- henkilöstökyselyissä, joten yksiselitteistä vastausta henkilöstön näkemykseen koulun tai päiväkodin koosta ei ole saatavissa. Koulujen ja päiväkotien tilaprosesseissa kuullaan henkilöstöä ja tätä kautta saadaan tietoa huomioitavaksi uusien rakennusten suunnittelussa. Valmistuneista päiväkodeista ja kouluista kerätään käyttäjäpalautetta haastatteluin ja kyselymenetelmin rehtoreilta, päiväkotien johtajilta ja henkilöstöltä. Lautakunta toteaa, että on tärkeää tuoda kerätty käyttäjäpalautte myöskin lautakunnalle säännöllisin väliajoin.

Päiväkotien oppimisympäristöistä ja niiden toimivuudesta on henkilöstöltä kysytty vuoden 2022 varhaiskasvatuksen auditointien ja nykytilan kartoituksen yhteydessä. Tiimien itsearviointikyselyyn vastasi yhteensä 554 tiimiä koko kaupungista, vastausprosentti koko kaupungin osalta 30 %. Päiväkodin tiloihin liittyviä väittämiä oli kyselyssä kolme ja niiden toteutumista arvioitiin asteikolla 1–5. Väittämät olivat: Käytössämme olevat tilat mahdollistavat pitkäkestoisen ja keskeytymättömän leikin ryhmässämme (KA = 3,2), Käytössämme olevat tilat toimivat hyvin eri kasvu- ja kehitysvaiheissa oleville lapsille (KA = 3,4) sekä Käytössämme olevissa tiloissa on hyvä akustiikka (KA = 3,1). Eri varhaiskasvatusalueiden välillä oli hajontaa väittämien arvioinnissa. Kyselyn tuloksia ei ole tarkasteltu suhteessa päiväkodin kokoon. Auditointitilaisuuksien keskusteluissa (N = 21) henkilöstö toi esiin useamman ryhmän jakamat tilat haasteellisina lasten pitkäkestoisen leikin tukemisessa. Auditointien arvioinneissa osa yksiköistä nosti esille, että mahdollisuutta rauhoittamiseen ei aina ollut tilojen yhteiskäytön ja huonon akustiikan vuoksi. Henkilöstöä on tuettava toiminnan suunnittelussa, jotta rauhoittumisen hetket mahdollistuvat. Saadun käyttäjäpalautteen perusteella toimialan on arvioitava tilojen muokkaamisen ja korjaamisen tarve, jotta tilat tukevat mahdollisimman hyvin lasten kasvua ja oppimista sekä työskentelyä. Kasvatuksen ja koulutuksen toimialan kehittämispalveluissa aloittaa vuonna 2024 pedagoginen asiantuntija, jonka yhtenä tehtävänä on varhaiskasvatuksen oppimisympäristöjen kehittäminen. Jatkossa henkilöstön käsityksiä toimivista oppimisympäristöistä voidaan kysyä var-

haiskasvatuksen auditointien yhteydessä hyödyntäen Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen kehittämää Valssi-arviointijärjestelmää.

3. Esteettömyys koulu- ja päiväkotitiloissa neuropsykologisesta ja kehityksen, kasvun ja oppimisen näkökulmista

Asetus rakennuksen esteettömyydestä (241/2017) edistää ihmisten yhdenvertaisuutta. Rakennusalaan ohjaavat määräykset keskittyvät liikumisen esteettömyyteen, aistiesteettömyys huomioidaan lähinnä näkö- ja kuuloesteisyyden osalta. Esteettömyys huomioidaan Helsingin kaupungin kaikkien toimialojen palvelu- ja toimintasuunnitelmissa. Esteettömyystyöryhmä on laatinut Helsingin kaupungin esteettömyyslinjausten toteutuminen 2022-2025- raportin.

Tutkimuskirjallisuudessa arvioidaan, että 15–20 % ihmisistä on erityisherkkiä kuormittumaan ympäristön ärsykkeistä. Esiintyvyys on suurempi lapsilla, joilla on erilaisia kehityksellisiä häiriöitä tai neuropsykologisia ongelmia. Aistitiedon käsittelyn ongelmat voivat esiintyä päiväkodissa ja koulussa oman käytöksen hallinnan vaikeutena, keskittymisvaikeutena, oppimisvaikeutena, yliaktiivisuutena, voimakkaina tunnereaktioina tai heikkona itsetuntona. Ongelmat voivat vaikeuttaa oppijan arjen toimintoja ja oppimista. On tärkeää huomioida kaikki aistit uusien päiväkotij- ja koulurakennusten suunnittelussa, sillä kokonaisvaltaisesta aistiympäristöstä hyötyvät kaikki oppimistilojen käyttäjät. Aistiystävälliset ympäristöt minimoivat ylikuormittumista ja oppijan voimavarat voivat kohdentua uuden oppimiseen ja rakentavaan vuorovaikutukseen. (Hannukainen et al. 2019, Raikamo 2023, Rajala 2022.)

Esi- ja perusopetuksen järjestämisessä hyödynnetään monimuotoisia oppimisympäristöjä. Opetus- ja kasvatustoimintaa voi ohjata useampi aikuinen samaan aikaan ja oppijoiden määrä opetusryhmissä vaihtelee työpäivän aikana tilanteiden ja oppijoiden tarpeen mukaan. Kasvatus- ja opetusmenetelmien sekä -materiaalien monipuolinen käyttö samassa opetustilassa monen aikuisen ohjaamana voi aiheuttaa kuormitusta joillekin oppijoille. Päiväkotij- ja koulurakennukseen olisi hyvä sijoittaa rauhallinen ja virikkeetön tila, jossa oppija voi rauhoittua kuormittavissa tilanteissa. Koulu- ja päiväkotitilojen tulee myös olla helposti muokattavia, jotta ympäristöstä tulevia ärsykeitä voidaan vähentää tilaa uudelleen järjestämällä, työskentelytilojen tarjoamisella ja pienryhmätyöskentelyn mahdollistamisella. Aineeton esteettömyys saavutetaan rakentamalla tiloja, jotka eivät tarpeettomasti edesauta syrjäytymistä ja erittele oppijoita esimerkiksi tuen tarpeen lähtökohtien mukaan. Tarvittaessa oppijan oppimisympäristöä räätälöidään ja muokataan hänen tarpeidensa mukaan ja/tai oppijalle hankitaan hänen tarvitsemansa apuvälineet vuorovaikutukseen ja opetukseen osallistumiseksi. Oppimisympäristöissä tulee huomioida myös asenne-esteettömyys, jolla tarkoitetaan

ihmisten asennoitumista toisiaan kohtaan. Asenne-esteettömässä oppimisympäristössä yhdenvertaisuus ja sosiaalinen integraatio toteutuvat tietoisesti, ja oppijoiden osallisuutta tuetaan aktiivisesti. (Rajala 2022, Oksanen et al. 2019.)

4. Arviointi esikoulun sijaintipaikasta päiväkodin tai koulun yhteydessä

Varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen oppimisympäristöjen kehittämisessä vaatimukset ovat yhteneväisiä: oppimisympäristöjen tulee olla muunneltavat ja ryhmiteltävissä monenlaista pedagogista toimintaa varten. Muita tärkeitä näkökulmia ovat esimerkiksi yhdenvertaisuus, kulttuurinen moninaisuus, ikätaso, turvallisuus ja mahdolliset tuen tarpeet. (FCG, 2023.)

Esiopetuksessa olevan lapsen oppimisympäristöä on tutkittu tapaustutkimuksena sekä päiväkodin että koulun näkökulmasta. Koulussa järjestettävän esiopetuksen etuina mainittiin esi- ja alkuopetuksen välisen siirtymän helpottuminen, tiiviimpi opettajien välinen yhteistyö sekä mahdollisuus uusien ystävyysuhteiden luomiseen. Lisäksi opettajien mukaan lapsen itsetuntoa tuki se, että hänet nähtiin ”oppilaana”. Koulussa järjestettävän esiopetuksen haasteina mainittiin vapaan leikin mahdollistuminen ja se, etteivät materiaalit aina ole alle kouluikäiselle suunnattuja. Kouluympäristössä kiusaaminen etenkin ulkotiloissa herätti lapsissa huolta. Haastavana tutkimuksen mukaan koettiin esiopetuksikäisten sopeutuminen koulun rytmiin ja aikatauluun sekä tilojen joustamattomuus pienryhmätoimintaan. (Havu-Nuutinen et al. 2014.)

Kansallinen koulutuksen arviointikeskus on julkaissut Varhaiskasvatuksen laadun arvioinnin perusteet ja suositukset vuonna 2018. Pelkät fyysiset puitteet eivät takaa laadukasta varhaiskasvatusta. Pedagoginen suunnittelu on olennaista siinä, millaiseksi toiminta muodostuu ja miten lapsi kokee ympäristön ja siellä järjestettävän toiminnan. On varmistettava että, esikoululaisten vapaa ja turvallinen leikki onnistuu koulun koosta huolimatta, esikoululaisten ryhmätoimintaan ja leikkiin on riittävästi tilaa ja kaikki ryhmät mahtuvat ruokalaan asianmukaisesti ja tilojen mitoitus on arvioitava realistisesti.

Tulevaisuuden koulu- tutkimusyhteistyö kasvatuksen ja koulutuksen toimialan ja Helsingin yliopiston kanssa

Kasvatuksen ja koulutuksen toimialan ja Helsingin yliopiston tutkimusyhteistyön tarkoituksena on selvittää helsinkiläisten opettajien ja oppijoiden kokemuksia jo toteutetuista uusista ja uudistetuista oppimisympäristöistä.

Tutkimuksen ensimmäisessä vaiheessa on kerätty opettajien, henkilöstön ja oppijoiden kokemuksia neljästä perusopetuksen koulusta. Kerä-

tyn käyttäjäaineiston pohjalta todetaan, että joustavan koulun soveltuvuus tulevaisuuden taitoja kehittäväksi oppimisympäristöksi on tunnistettu kouluyhteisöissä, mutta samalla on tunnistettu toimintatapojen muutostarpeita. Haasteena joustavissa oppimisympäristössä on pedagogisen ja tilallisen suunnittelun yhteensovittaminen oikea-aikaisesti. Oppimisympäristöjen yhteiskehittämistä jatketaan pedagogiikkaperusteisesti tilojen käyttöönoton molemmin puolin. Tutkijat suosittavat joustavuuden mahdollistajien ja esteiden tunnistamista: toiminnan joustavuus ja tilallinen joustavuus kulkevat käsi kädessä. Tutkimuksen välituloksia esiteltiin kasvatuksen ja koulutuksen lautakunnalle 8.10.2023. Perusopetuksen tulokset tiivistetään ja kootaan yhteen kevään 2024 aikana. Opettajien ja oppijoiden välituloksia täydennetään syksyn ja talven aikana haastatteluilla ja oppijoiden piirrosmateriaalilla. Tutkimusyhteistyö laajenee perusopetuksesta varhaiskasvatukseen ja lukiokoulutukseen. Varhaiskasvatuksen tiloista aineiston keruu käynnistyy syksyllä 2024. Tutkimustulosten avulla oppimisympäristösuunnittelua ja suunnittelun prosesseja kehitetään edelleen. Tavoitteena on myös tuottaa ohje- ja tukimateriaaleja yksiköille oppimisympäristön uudistamiseksi ja toimintakulttuurin kehittämiseksi.

Yhteenveto

Aloitetta varten käytetty tutkimustieto ei anna yksiselitteistä tietoa pedagogisesti perusteltuun päiväkodin ja koulun kokoon. Kunta10- henkilöstökyselyn tuloksiin vaikuttavat monet seikat, eikä koulun tai varhaiskasvatusyksikön koon osalta voida nykyisten henkilöstökyselyihin perustuvan tiedon varassa tehdä suoria johtopäätöksiä. Tutkimuskirjallisuudessa ei ole havaittu selkeää yhteyttä oppilaitoksen koon ja oppimistulosten välillä. Uusien ja uudistettavien koulujen ja päiväkotien tilaprosesseissa kuullaan henkilöstöä ja tätä kautta saadaan tietoa huomioitavaksi uusien rakennusten suunnittelussa. Tilasuunnitteluohjeissa tulee huomioida aloitteessa mainitut esteettömyyden näkökulmat oppijoiden neuropsykologisen ja kehityksen, kasvun ja oppimisen kannalta sekä henkilöstön näkemykset pedagogisesti toimivista tiloista. Tilasuunnitteluohjeita ja -prosessia arvioidaan olemassa olevan tutkimustiedon ja henkilöstöltä saadun palautteen perusteella. Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala jatkaa Tulevaisuuden koulu- tutkimusyhteistyötä Helsingin yliopiston kanssa ja kehittää edelleen oppimisympäristön suunnitteluprosessia ja tuottaa yksiköille materiaalia pedagogisen toimintakulttuurin vahvistamiseen.

Käsittely

16.01.2024 Esittelijän ehdotuksesta poiketen

05.02.2024

Asia/8

Vastaehdotus:

Ozan Yanar: 1. ehdotus: (Lisäys kappaleen 7 loppuun):

Tilojen suunnittelussa on huomioitava mahdollisuus järjestää työtila hiljaisessa ympäristössä, kun se on tarpeen.

2. ehdotus (lisäys kappaleen 9 loppuun):

Lautakunta toteaa, että on tärkeää tuoda kerätty käyttäjäpalaute myös lautakunnalle säännöllisin väliajoin.

3. ehdotus (yhden lauseen korvaus kappaleessa 10):

Korvataan lause: "Tärkeää on tukea yksiköitä toiminnan suunnittelussa, jotta henkilöstö osaa pedagogisesti ohjata lapsia ja rauhoittumisen hetket mahdollistuvat."

Uusi muotoilu: "Henkilöstöä on tuettava toiminnan suunnittelussa, jotta rauhoittumisen hetket mahdollistuvat. Saadun käyttäjäpalautteen perusteella toimialan on arvioitava tilojen muokkaamisen ja korjaamisen tarve, jotta tilat tukevat mahdollisimman hyvin lasten kasvua ja oppimista sekä työskentelyä."

4. ehdotus (lisäys kappaleen 16 loppuun):

"On varmistettava että, esikoululaisten vapaa ja turvallinen leikki onnistuu koulun koosta huolimatta, esikoululaisten ryhmätoimintaan ja leikkiin on riittävästi tilaa ja kaikki ryhmät mahtuvat ruokalaan asianmukaisesti ja tilojen mitoitus on arvioitava realistisesti."

Kasvatus- ja koulutuslautakunta hyväksyi yksimielisesti Ozan Yanarin vastaehdotuksen.

12.12.2023 Pöydälle

Esittelijä

kasvatuksen ja koulutuksen toimialajohtaja
Satu Järvenkallas

Lisätiedot

Mari Silvennoinen, pedagoginen asiantuntija, puhelin: 310 40073
mari.silvennoinen(a)hel.fi
Tommi Tiittala, pedagoginen asiantuntija, puhelin: 310 22900
tommi.tiittala(a)hel.fi
Piia Nevala, pedagoginen asiantuntija, puhelin: 310 34658
piia.nevala(a)hel.fi
Maiju Vääntti, seniori HR-partneri, puhelin: 310 23070
maiju.vantti(a)hel.fi

05.02.2024

Asia/8

Kaupunkiympäristölautakunnan rakennusten ja yleisten alueiden jaosto 14.12.2023
§ 124

HEL 2023-008682 T 00 00 03

Lausunto

Kaupunkiympäristölautakunnan rakennusten ja yleisten alueiden jaosto antoi kaupunginhallitukselle seuraavan lausunnon:

Valtuustoaloitteessa esitetään selvittävän henkilöstön näkemyksiä liittyen koulujen ja päiväkotien kokoon sekä hyviin ja arjessa toimiviin tiloihin. Lisäksi edellytetään selvittävän edellytykset esteettömiin koulu- ja päiväkotitiloihin neuropsykologisesta ja kehityksen, kasvun ja oppimisen näkökulmasta sekä arvioitavan esikoululaisille parasta kasvuympäristöä henkilöstön näkemyksiä sekä kasvatustieteellistä ja kehitys- ja neuropsykologista tutkimusta hyödyntäen. Aloitteessa esitetään myös laadittavan suuntaviivat tulevia rakennuksia varten kasvatustieteellistä sekä neuro- ja kehityspsykologista osaamista sekä laajaan henkilöstölle tehtävään kyselyyn perustuvaa tietoa hyödyntäen, ottaen monipuolisemmin huomioon periaate esteettömien tilojen rakentamisesta.

Kaupunkiympäristön ja kasvatuksen ja koulutuksen toimialojen roolit tilahankkeiden määrittelyssä

Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala seuraa alueiden palvelutilatarpeita ja tekee kaupunkiympäristön toimialalle esitykset toteutettavista koulu- ja päiväkotihankkeista tavoitteellisine laajuuksineen. Tarvittaessa kasvatuksen ja koulutuksen toimiala ja kaupunkiympäristön toimiala tekevät yhdessä tilaverkkoselvityksen, jossa esitetyt palvelutilatarpeet sovitaan tilaverkkoon toimitilastrategian ja omistajapoliittisten linjausten mukaisesti. Kun hanke on hyväksytyssä talonrakentamisohjelmassa ja kasvatusta ja koulutuslautakunta on hyväksynyt tarvepäätöksen, kaupunkiympäristön toimiala käynnistää hankesuunnittelun.

Kaupunkiympäristön toimialan edustaja johtaa tilahankkeen suunnittelua ja toteutusta kaupungin hankkeelle asettamien tavoitteiden mukaisesti.

Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala asettaa hankkeille pedagogiset tavoitteet sekä suunnitteluohjeistukseensa nojautuen ohjaa hankkeiden toiminnallista suunnittelua.

Hankkeiden projektiryhmään nimetään aina kasvatuksen ja koulutuksen toimialan edustaja, joka huolehtii toiminnallisten tavoitteiden toteutumisesta suunnitelmissa, tarpeen mukaan muita kasvatuksen ja koulutuksen toimialan asiantuntijoita kuullen. Suunnitteluvaiheessa kasva-

tuksen ja koulutuksen toimialan edustaja järjestää käyttäjäkokouksia, joihin kutsuu mukaan käyttäjän edustajia ja tarvittavia asiantuntijoita.

Kaupunkiympäristön ja kasvatuksen ja koulutuksen toimialojen keräämä palaute

Joka 2. vuosi tehtävässä kyselyssä kaupunkiympäristön toimialan tilat-palvelu kerää käyttäjiltä palautetta tiloista ja tilat-palvelun toiminnasta liittyen tilojen ylläpitoon, kuntoon, olosuhteisiin ja valmistuneiden hankkeiden toteutusprosessiin. Kyselyn tuloksia käsitellään myös yhdessä kasvatuksen ja koulutuksen toimialan kanssa.

Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala kerää käyttäjiltä palautetta tilojen käytettävyydestä ja toimivuudesta noin puoli vuotta tilojen valmistumisen jälkeen. Saadun palautteen perusteella kasvatuksen ja koulutuksen toimiala kehittää suunnitteluohjeitaan ja prosessejaan. Suunnitteluohjeistuksen kehittäminen tehdään yhteistyössä kaupunkiympäristön toimialan kanssa ottaen huomioon kaupungin muut, tilahankkeita koskevat ohjeet ja tavoitteet.

Aloitteessa pyydetty selvitykset ja arvioinnit

1. Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala seuraa henkilökuntansa Kunta10-tuloksia ja tekee niistä tarvittavat johtopäätökset. Kunta10 kyselyn tuloksiin vaikuttavat monet seikat, eikä koulun tai varhaiskasvatustyksikön koon osalta voida nykyisen henkilöstökyselyihin perustuvan tiedon valossa tehdä suoria johtopäätöksiä. Hyviä ja heikompia tuloksia on niin suurissa kuin pienissäkin kouluissa.
2. Kaupunkiympäristön toimialan teettämässä, joka 2. vuosi tehtävässä kyselyssä rakennusten käyttäjille ei tullut esiin toimipisteiden kokoon liittyvää palautetta.
3. Kaupunkiympäristön toimiala yhteistyössä kasvatuksen ja koulutuksen toimialan kanssa vastaa tilojen fyysisestä esteettömyydestä (näkö-, kuulo- ja liikuntaesteettömyys) kaupungin esteettömyyttä koskevien linjausten ja ohjeiden mukaan. Kehityksen, kasvun ja oppimisen näkökulmasta esteettömyyden edellytysten selvittäminen tapahtuu kasvatuksen ja koulutuksen toimialan toimesta. Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala ryhtyy selvittämään kasvatustieteellisiä ja neuropsykologisia tutkimuksia, jotta saadaan tutkittua tietoa esteettömien päiväkotijä ja koulutilojen edellytyksistä.
4. Esikoululaisille parhaan kasvuympäristön arvioinnista, käyttäen hyväksi esikoulun opettajien ja hoitajien näkemyksiä sekä kasvatustieteellistä ja kehitys- ja neuropsykologista tutkimusta, vastaa kasvatuksen ja koulutuksen toimiala. Esiopetuksen erilaisia kasvu- ja oppimisympäristöjä on tutkittu tieteellisesti sekä päiväkodin että koulun näkökulmasta.

Tutkimukset eivät yksiselitteisesti selitä esiopetukselle parasta oppimisympäristöä. Tällä hetkellä ei ole valmistelussa henkilöstökyselyä esiopetuksen sijainnista päiväkodin tai koulun yhteydessä. Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala kerää tietoa tutkimuksista ja tekee suunnitelman henkilöstön näkemyksien selvittämiseen.

Yhteenveto

Suuntaviivojen määrittely tulevia koulu- ja päiväkotirakennuksia varten perustuen kasvatustieteelliseen ja neuropsykologiseen osaamiseen, laajaa kasvatuksen ja koulutuksen henkilöstölle tehtävää kyselyä hyödyntäen tapahtuu kasvatuksen ja koulutuksen toimialan asiantuntijoiden toimesta. Kaupunkiympäristön toimiala tekee tiivistä yhteistyötä kasvatuksen ja koulutuksen toimialan kanssa toiminnallisten suunniteluohjeiden sovittamisessa hankkeita koskeviin kaupungin muihin tavoitteisiin ja ohjeisiin, jotka koskevat muun muassa kokonaistaloudellisuutta, elinkaariominaisuuksia, ekologista ja teknistä kestävyyttä, turvallisuutta ja terveellisyttä. Viime vuosina valmistuneiden uusien päiväkotien ja koulujen investointikustannukset vaihtelevat yksikkökoon mukaan seuraavasti:

Vuosina 2018-2023 valmistuneet päiväkodit

- 140 tilapaikkaa (yksi kohde): 5 500 €/brm² ja 66 500 €/tp
- 150-250 tilapaikkaa (16 kohdetta): keskimäärin 4 750 €/brm² ja 50 500 €/tp
- 330-350 tilapaikkaa (kolme kohdetta): keskimäärin 4 500 €/brm² ja 45 000 €/tp

Vuosina 2019-2023 valmistuneet koulut

- 460-550 tilapaikkaa (kolme kohdetta): keskimäärin 4 429 €/brm² ja 44 120 €/tp
- 850-900 tilapaikkaa (kaksi kohdetta): keskimäärin 4 183 €/brm² ja 36 314 €/tp
- 1024-1258 tilapaikkaa (neljä kohdetta): keskimäärin 4 084 €/brm² ja 40 823 €/tp

Toimivalta

Helsingin kaupungin hallintosäännön 30 luvun 11 §:n mukaan kaupunginhallitus vastaa aloitteeseen, jonka on allekirjoittanut vähintään 25 valtuutettua tai jossa esitetyt toimenpiteet käsittävät useamman toimialan.

Lisäksi jaosto totesi, että jatkossa suunnittelun alkuvaiheesta lähtien on osallistettava nykyistä aikaisemmassa vaiheessa henkilöstöä sen ar-

05.02.2024

Asia/8

vioimiseen, onko yksikön koon kasvattaminen esimerkiksi yhdistämällä perusteltua. Jaosto piti tärkeänä, että koulu- ja päiväkotirakennusten koon vaikutusta oppimiseen, kehitykseen, hyvinvointiin ja työssä jaksamiseen selvitetään.

Käsittely

14.12.2023 Esittelijän ehdotuksesta poiketen

Vastaehdotus:

Jonni Lehtiranta: Lisäys lausuntoehdotukseen:

"Jaosto toteaa, että jatkossa suunnittelun alkuvaiheesta lähtien on osallistettava nykyistä aikaisemmassa vaiheessa henkilöstöä sen arvioimiseen, onko yksikön koon kasvattaminen esimerkiksi yhdistämällä perusteltua. Jaosto pitää tärkeänä, että koulu- ja päiväkotirakennusten koon vaikutusta oppimiseen, kehitykseen, hyvinvointiin ja työssä jaksamiseen selvitetään."

Kannattaja: Otto Meri

Rakennusten ja yleisten alueiden jaosto päätti yksimielisesti hyväksyä Jonni Lehtirannan vastaehdotuksen mukaan muutetun ehdotuksen.

Vastaehdotus:

Jonni Lehtiranta: Lisäys lausuntoehdotukseen:

"Jatkossa uusien koulusuunnitelmien toiminnallisuus varmistetaan esittelemällä päätöksenteon yhteydessä

(1) analyysi rakennuksen suhteesta ympäristöön (esimerkiksi näkymäsuunnat rakennukseen ja rakennuksesta, alueleikkauksia, otoksia naapurirakennusten materiaaleista ja väreistä) sekä

(2) analyysi ("kotipaikka-/sijoittumiskaaviot) oppilasryhmien kotipaikoista ja sijoittumisesta rakennukseen."

Jonni Lehtirannan vastaehdotusta ei kannatettu, joten se raukesi.

30.11.2023 Pöydälle

Esittelijä

tekninen johtaja
Kari Pudas

Lisätiedot

Päivi Etelämäki, yksikön päällikkö: 09 310 31871
paivi.etelamaki(a)hel.fi